

Članak Visokog predstavnika, Wolfganga Petritscha: "Beskorisni poduhvat u Bosni?"

... Dok Zapad zuri da napusti Balkan Floyd Spence kaže da treba proglasiti pobjedu i otici. Ovdje se radi o ostajanju i obavljanju posla na pravi način.

Vrijeme istice za naše aktivnosti koje poduzimamo u cilju nametanja trajnog mira u Bosni i Hercegovini. Nemoguće je ne primijetiti te znakove.

SFOR, mirovne snage u Bosni i Hercegovini predvođene NATO-m, je u proljeće ove godine broj svojih snaga smanjio za skoro jednu trećinu, na oko 23.000. U međuvremenu je istekao i četverogodišnji plan za rekonstrukciju u iznosu od 5.1 milijarde američkih dolara, koji je pokrenut odmah nakon Dejtonskog mirovnog sporazuma. Više neće biti donacija ovakvog obima. Zapad je preusmjerio svoju pažnju na druga područja Balkana. A što se tiče samog mira u BiH, kod donatora se osjeća zamor.

Moguće je reći: pa šta ako je tako? Zar četiri godine i 5 milijardi nisu i više nego dovoljni za tako malu zemlju? Uprkos odredjenim problemima, mir se ipak održava – zasto se onda ne bismo sada povukli i cestitali sebi na dobro obavljenom poslu?

Ovo je poznat argument. Predstavnik SAD-a, Floyd Spence, predsjedavajući Komisije Zastupničkog doma za oružane službe, ga je prošle sedmice još jednom ponovio pred ključno glasanje američkog Senata o zakonu kojim se uspostavlja rok za američki vojni angazman u balkanskoj regiji.

Ja cu sutra posjetiti Brisel gdje cu se obratiti tokom konferencije na Ministarskom nivou u kojoj ucestvuju predstavnici glavnih zemalja donatora za Bosnu i Hercegovinu, koja se odrzava u cilju procjenjivanja napretka postignutog u implementaciji Dejtonskog mirovnog sporazuma, a koja treba definirati i plan aktivnosti za narednih 18 mjeseci. Siguran sam da ce argument gospodina Spencea o ranom povlacenju tom prilikom opet biti ponovljen. U svojstvu osobe koja ima najveću nadležnost za implementaciju civilnog djela Dejtonskog mirovnog sporazuma, snazno se protivim ideji o povlacenju – bar za sada. U ovoj fazi to ne bi bio samo preuranjen potez – to bi, u stvari, bila katastrofa.

Mali feudalni posjedi

Ukoliko sada odemo Bosna i Hercegovina ce ostati zemlja podjeljena izmedju tri etnicke grupe. BiH bi bila podijeljena u male feudalne posjede kojima bi rukovala plemenska politika i koji u bi vanjskim odnosima zauzimali odbrambeni i ograniceni stav, dok bi na unutrasnjem planu BiH bila nestabilnija nego ikada prije. To bi bilo nemjerljivo rasipanje milijardi dolara pomoci koji su vec ulozeni u BiH, i opasan presedan za medjunarodni angazman u drugim podrucjima na Balkanu.

Ove sedmice namjeravan u kratkim crtama predstaviti strategiju koja se sastoji od tri koraka kojima ce se, ukoliko budu u potpunosti provedeni, iz Bosne i Hercegovine zauvijek prognati etnicki nacionalizam.

Prvi korak ove strategije je ubrzani povratak izbjeglica. Posljedica rata okoncanog 1995. godine je otprilike 1,2 miliona jos uvijek raseljenih lica. Uprkos dramaticnom povecanju broja povratnika od pocetka ove godine, povratak je jos uvijek vrlo spor. Povratak izbjeglica nam je mozda najdirektnije sredstvo na raspolaganju kojim mozemo ispraviti zlo koje je naneseno etnickim ciscenjem.

Drugi korak je jačanje državnih organa vlasti. Bez Predsjedništva, Parlamenta i Vijeća ministara odnosno njihovog propisnog funkcioniranja, Bosna i Hercegovina nikada neće postati koherentna država koja može zauzeti svoje mjesto u evropskoj porodici naroda – porodici kojoj sasvim jasno pripada.

Ali ovi koraci mogu biti ocijenjeni kao “radni napredak”: treći korak, koji predstavlja novi centralni element ove strategije, je ekonomska reforma.

Do sada je međunarodni angazman u Bosni i Hercegovini bio usmjeren na rekonstrukciju razrusene infrastrukture. Postignut je veliki napredak u obnovi kuća, puteva i komunalija. Međutim, iako se priliv međunarodne pomoći smanjuje, ekonomija BiH još uvijek zavisi od te pomoći. Ukoliko, iz ovih razloga, ekonomija ne postane samoodrživa, i to brzo, postoji rizik da će ekonomija BiH doživjeti propast.

Ono što je potrebno su ulaganja, i to podjednako domaća i strana. Problem je u tome što je sistem na kojem se zasniva bh. ekonomija još uvijek u velikoj mjeri identičan sistemu iz doba komunizma. Tranzicija ka tržišnoj ekonomiji koja je inače u drugim istočnoevropskim zemljama počela još prije gotovo deset godina, u BiH je odgođena i spriječena ratom.

Osnovni cilj ekonomske reforme je uklanjanje prepreka koje stoje na putu novim ulaganjima, bez obzira da li su u pitanju socijalne, fiskalne ili političke prepreke. Od preduzeća u Bosni i Hercegovini se još uvijek zahtijeva da zaposle minimalan broj radnika koji je često mnogo veći od broja koji je stvarno potreban. Zato nije ni čudo da se poduzetništvo unistava već u samom startu.

Mozda najgori primjer birokracije iz komunističke ere predstavlja sistem zavoda za platni promet kroz koje moraju proći svi komercijalni i javni bankovni transferi – što zahtijeva plaćanje značajne takse za svaku transakciju koja se

vrsi preko tih zavoda.

Ovi zavodi za platni promet vjerovatno imaju funkciju "neiscrpnih izvora sredstava" za nacionalisticke stranke. Iz tog razloga u toku ove godine namjeravam ukinuti zavode za platni promet, koristeći se ovlastenjima koja mi je dala medjunarodna zajednica.

Nepostojanje pouzdanog bankarskog sistema je druga vazna prepreka privatnim ulaganjima, koja je usko povezana sa sistemom zavoda za platni promet. U Bosni i Hercegovini postoji preko 50 banaka, ali niti jedna od njih nije sposobna za posrednicku ulogu koja je neophodna za trzisnu ekonomiju. Zapravo postojanje velikog broja slabih banaka u sustini sprijecava, a ne potpomaze, ekonomski razvoj. Novi zakoni o bankarstvu ce stupiti na snagu do kraja godine.

Privatizacija je od kljucnog znacaja

Privatizacija je jos jedno kljucno pitanje za modernizaciju ekonomije. Ovaj proces je vec u toku. Prva faza, odnosno "otvaranje" knjiga velikih preduzeca u drzavnom sektoru za provodjenje nezavisne finansijske revizije, i to prije izvršenja procjene, naislo je na snazan politicki otpor. To je mozda bilo neizbježno, s obzirom da su preduzeca kojima rukovode organi vlasti jos jedan izvor finansiranja glavnih politickih stranaka. U Evropi se ne toleriraju takvi aranžmani. Oni se ne bi trebali tolerirati ni u Bosni i Hercegovini. Organi vlasti vise ne mogu biti i zakonodavci i operativci.

Medjutim sve reforme su dobrodosle. Na kraju krajeva, mi ne mozemo nametnuti mir, jer istinska i trajna promjena mora poteci iz same BiH.

Ako vodje nisu spremne da prihvate odgovornost za svoju zemlju i ako nisu spremne da pokazu novu spremnost za postizanje politickih kompromisa, onda je politicki diskurs u Bosni i Hercegovini osudjen na dominaciju etnicki baziranih planova

koji konkurisu jedni drugima.

Medjunarodna zajednica moze nastaviti sa vrsenjem pritiska u cilju postizanja promjena i obezbjedjivanja sigurnosti koja je neophodna da bi promjena bila moguca. Ali medjunarodna zajednica to nece ciniti zauvijek. Porezni obaveznici u zapadnim zemljama to jednostavno nece tolerirati- a, kao sto je to nagovijestio Floyd Spence iz Komisije Zastupnickog doma za oruzane sluzbe, to se od njih ne treba ni ocekivati.

Nadam se da ce troclano Predsjedništvo Bosne i Hercegovine, koje ce takodje prisustvovati na konferenciju u Briselu, ovome posvetiti paznju. Krajnje je vrijeme da shvate da pred sobom imaju posljednju sansu.

Gospodin Petritsch je Visoki predstavnik za civilnu implementaciju Dejtonskog mirovnog sporazuma u Bosni i Hercegovini.

Clanak Visokog Predstanika Wolfganga Petritscha